

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 13-14) นับเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมีสาระสำคัญคือ มุ่งเน้นให้ปฏิรูประบบบริหารและจัดการทางการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยให้มีเอกภาพในเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติ มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

ในส่วนของการจัดทำหลักสูตรเพื่อใช้ในการจัดการศึกษาพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้กำหนดแนวทางในการจัดทำหลักสูตรไว้ใน มาตรา 27 วรรค 1 ที่ระบุว่า ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ โดยให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่จัดทำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรา 27 วรรค 2 ได้กำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่ในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2542 : 17) จากความตามมาตรา 27 กระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยกำหนดให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำหลักสูตร ทั้งนี้สถานศึกษาสามารถกำหนดสาระการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาในบริบทของสถานศึกษานั้น ๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปตามแนวนโยบายการจัดการศึกษาของประเทศดังนั้นเพื่อให้มีแนวปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญคือการกำหนดวิสัยทัศน์ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้

คาดหวังรายปีหรือรายภาค การออกแบบการเรียนการสอน การกำหนดเวลาเรียนและจำนวนหน่วยกิต แนวทางการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยทุกโรงเรียนจะต้องจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเอง (กรมวิชาการ, 2544 : 24-33) ทั้งนี้ในการจัดทำหรือพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษานั้นมีขั้นตอนที่สำคัญ 3 ประการคือ ขั้นตอนการวางแผนการจัดทำหรือร่างหลักสูตร ขั้นตอนการนำหลักสูตรไปใช้ และขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, 2539 : 255-260) ในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาไว้ดังนี้ (กรมวิชาการ, 2545: 9) ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจและเป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน กำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และสาระการเรียนรู้ รายปีหรือรายภาค จัดทำคำอธิบายรายวิชา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดสื่อการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ บริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรให้สอดคล้องกับหลักสูตรสถานศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีลักษณะเป็นกรอบและแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยได้กำหนดสาระมาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการเรียนรู้ การศึกษาขั้นพื้นฐานช่วงชั้นทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ สำหรับให้สถานศึกษาได้จัดทำสาระของหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแนวทางของหลักสูตรการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษา ซึ่งเป็นขั้นปฏิบัติการสำคัญขั้นตอนหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับสภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (คณะกรรมการปฏิรูปหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน, 2540 : 26) การจัดทำหลักสูตรเป็นกระบวนการที่สำคัญ เพราะว่าคุณภาพการศึกษาจะเป็นตัวบ่งชี้ สิ่งสำคัญคือ เนื้อหาสาระของหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดจุดหมายของหลักสูตร คุณภาพผู้เรียนในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น มาตรฐานการเรียนรู้ระดับชั้น การกำหนดเวลาเรียน การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการเรียนรู้ ตลอดทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตร กระบวนการทั้งหมดคือ การพัฒนาหลักสูตร ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นกลไกอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (บุญณิกา หอมหวาน, 2552 : 2)

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยเป็นกลุ่มสาระหนึ่งที่มีความสำคัญ เพราะภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ เป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพและเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทย เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ทำให้สามารถประกอบกิจกรรม การงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคม

ประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุข และเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูล สารสนเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาความรู้ ความคิด วิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ภาษาไทยยังเป็นสื่อที่แสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ชีวิตทัศน์ โลกทัศน์ และสุนทรียภาพ โดยบันทึกไว้เป็นวรรณคดีและวรรณกรรม อันล้ำค่า ภาษาไทยจึงเป็นสมบัติของชาติที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ เพื่ออนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่คู่ชาติ ตลอดไป (กรมวิชาการ, 2544 : 3)

โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตั้งก่อกำเนิดเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เป็นสถานศึกษาที่ จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เปิดทำการสอนตั้งแต่ปี พ.ศ.2526 โดยได้รับ งบประมาณเงินอุดหนุน จากสำนักงานพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องถิ่นกรมส่งเสริมการ ปกครองท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย ปัจจุบันเปิดทำการเรียนการสอน 4 ช่วงชั้น คือ ช่วงชั้นที่ 1 ช่วงชั้นที่ 2 ช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 มีภารกิจในการจัดการศึกษาเพื่อผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เป็นคนเก่ง คนดี ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งทาง โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนได้เล็งเห็นความสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา จึงได้ ดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อที่จะได้มีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพใช้และสอดคล้อง กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 (โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน, 2550 : 1) และได้ใช้หลักสูตรสถานศึกษามาตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 มาเป็นระยะเวลา 5 ปี และที่ผ่านมายังไม่ได้มี การประเมินหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตร

การประเมินหลักสูตรมีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรหลาย ประการ คือ 1) ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศต่างๆ ทราบความจำเป็นและความต้องการของประชากร เป้าหมายของหลักสูตร เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของ สภาพสังคมและผู้เรียน 2) ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงแผนงานกิจกรรมและหลักสูตร ให้เหมาะสมก่อนนำไปปฏิบัติ เพื่อลดโอกาสเสี่ยง อุปสรรค ที่จะทำให้หลักสูตรล้มเหลว 3) การประเมิน หลักสูตรที่พัฒนาขึ้น จะทำให้ทราบความเหมาะสมของตัวหลักสูตร ที่ได้พัฒนาขึ้นว่าเหมาะสม หรือไม่อย่างไร ควรจะปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ที่พัฒนาขึ้น 4) การประเมิน ความก้าวหน้าของการนำหลักสูตรไปใช้ทำให้ผู้รับผิดชอบการพัฒนาหลักสูตรทราบจุดเด่น จุดด้อย ของการบริหารหลักสูตร การพัฒนาบุคลากร กิจกรรมการเรียนการสอน การใช้สื่อการเรียน การวัด และประเมินผลการเรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการใช้หลักสูตรให้เกิดผลครบถ้วน ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร 5) การประเมินความสำเร็จของหลักสูตร จะทำให้ทราบว่า การใช้ หลักสูตรได้ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่ ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถเพียงใด ผู้สำเร็จการศึกษานำ

ความรู้ไปใช้ได้มากนักยิ่งยวดคุ้มค่าหรือไม่ ควรจะปรับปรุงและพัฒนาส่วนใด เพื่อเป็นการลดโอกาสการสูญเปล่าอีกทางหนึ่ง และ6) การประเมินหลักสูตรจะทำให้ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและผู้ใช้หลักสูตรทราบจุดอ่อนของหลักสูตร จะเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมทั้งหากผู้รับผิดชอบมองเห็นความสำเร็จในการนำหลักสูตรไปใช้ ก็จะทำให้เกิดแรงจูงใจหรือสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานต่อไป (พิศณุ พองศรี, 2551 : 1)

ผู้วิจัยในฐานะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาได้เล็งเห็นว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย เป็นกลุ่มสาระหนึ่งที่สำคัญ ซึ่งสถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานในการคิดเพราะภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์และสมบัติอันล้ำค่าของชาติ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในฐานะเป็นเครื่องมือสื่อสารประจำชาติและเป็นปัจจัยในการสร้างเสริมเอกภาพของชาติ แต่จากการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียน โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ พ.ศ.2549 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 66 ปี พ.ศ.2550 พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 64 พ.ศ.2551 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 62 ซึ่งเห็นว่าคะแนนไม่สูงขึ้น ประกอบกับกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องมีการติดตามหรือศึกษาประเมินการใช้หลักสูตร เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการตัดสินใจในการเลือกดำเนินการใช้หลักสูตร ในปีการศึกษาต่อไปเพื่อยกเลิกไม่ใช้หลักสูตร หรือพัฒนาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยต้องทำการประเมินให้ครอบคลุมจากข้อมูลหลาย ๆ ด้านประกอบกัน เช่น ด้านตัวป้อน กระบวนการ ผลผลิต และความพึงพอใจที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร (เกียรติสุดา กาศเกษม, 2551 : 4) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานรองรับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ต่อไป ในการประเมินหลักสูตรครั้งนี้ ได้ประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตีเฟนเฟลปป์ม ในด้านการประเมินกระบวนการ เพื่อประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน โดยจะนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นและยังเป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาสาระการเรียนรู้ภาษาไทยโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย
โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้ข้อมูลพื้นฐานในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
สาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนเพื่อนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการ
สอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้แนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา
สาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร

1.1 ผู้บริหาร โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	จำนวน 5 คน
1.2 ครูสอนวิชาภาษาไทยโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	จำนวน 8 คน
1.3 คณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 12 คน
1.4 นักเรียน โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน	จำนวน 380 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

การประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ช่วงชั้นที่ 1 ถึง
ช่วงชั้นที่ 4 โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน ในด้านการประเมินกระบวนการได้แก่ กระบวนการ
จัดการหลักสูตร การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การสนับสนุนและส่งเสริมการ
ใช้หลักสูตร การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ และความคิดเห็น
เกี่ยวกับการใช้หลักสูตรปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

3. ขอบเขตด้านเวลา

มกราคม ถึง เดือน สิงหาคม พ.ศ.2554

4. ขอบเขตด้านสถานที่

โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย ดังนี้

การประเมิน หมายถึง การตรวจสอบกระบวนการใช้หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่พัฒนาจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของ สดฟ.เฟิลบีม ในด้านการประเมินกระบวนการ

กระบวนการใช้หลักสูตร หมายถึง กระบวนการจัดการหลักสูตร การดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียน ปฏิสัมพันธ์ในชั้นเรียน กระบวนการวัดผลประเมินผล การประเมินผลการเรียนโดยใช้หลักการประเมินตามสภาพจริง การสนับสนุนและส่งเสริมการใช้หลักสูตร การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะต่าง ๆ ความพึงพอใจ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรของสถานศึกษาไปใช้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย หมายถึง เนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้ที่ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้หรือมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอน

หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยที่โรงเรียนเทศบาลเมืองแม่ฮ่องสอนจัดทำขึ้นตามกระบวนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้าง เนื้อหา แนวการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้และการวัดผลประเมินผล